

ПЛАН - КОНСПЕКТ

уроку предмету **"Захист України "**

Зміст уроку.

РОЗДІЛ 1. Основи національної безпеки України (2 години).

Тема 2. Міжнародне військове співробітництво та участь збройних формувань України в миротворчих місіях ООН (1 година).

Питання.

1. Міжнародне військове співробітництво та участь збройних формувань України в миротворчих місіях ООН.
2. Формати відносин Україна – НАТО та зі структурами європейської системи колективної безпеки.
3. Перспектива вступу України в НАТО.

Питання 1. Міжнародне військове співробітництво та участь збройних формувань України в миротворчих місіях ООН.

Для безпеки нашої держави чітко визначені загрози, і зовнішнім ворогом визнано Росію, - а це ворог сильний, і самотужки нам його не здолати. За часів В.Януковича у Воєнну доктрину України були внесені основоположні пункти, які не дозволяли українським Збройним Силам готуватися до оборони від агресії з боку РФ. Тому був абсолютно оголений кордон, невідпрацьовані плани відбиття нападу зі сходу, скорочена армія, знищені кадри та введені до керівництва агенти ФСБ чи ворожої розвідки. І це на фоні низького бюджетного фінансування Збройних Сил. Важливим у військово-політичному житті країни стало підписання в 2014 році Президентом України Порошенком Закону про скасування позаблокового статусу України, що означало більш інтенсивне просування на шляху до вступу України у Європейські та Північноатлантичні структури, зокрема і до військово-політичного альянсу - НАТО.

НАТО (від англ. North Atlantic Treaty Association) - Організація Північноатлантичного договору, яку також називають Північноатлантичним альянсом - це міжнародна організація, військово-політичний союз, створений для колективної оборони країн Західної Європи та Північної Америки, що входять до її складу, та який відповідає цілям і принципам Статуту ООН.

Північноатлантичний альянс - перший союз післявоєнного часу, створений 4 квітня 1949 р. внаслідок підписання Північноатлантичного договору у Вашингтоні. Привід для підписання угоди і створення Альянсу пов'язаний безпосередньо з подіями, що відбувалися у світі після Другої світової війни: загроза післявоєнного реваншизму в Німеччині; агресивна політика СРСР; "холодна війна" (період політичного протистояння та загострення відносин між СРСР і США). Договір підтримали дванадцять країн: США, Канада, Франція, Італія, Великобританія, Бельгія,

Нідерланди, Люксембург, Норвегія, Ісландія, Данія, Португалія, які й стали країнами-засновницями НАТО. Штаб-квартира організації розташована в Брюсселі (Бельгія).

Основним принципом Альянсу є втілення життєво важливих партнерських відносин і спільність поглядів між північноамериканськими та європейськими членами НАТО. Ця військово-політична організація слугує форумом, на якому країни Північної Америки та Європи можуть консультуватись зі спільних питань безпеки та здійснювати спільні дії для їх розв'язання.

Ключові завдання безпеки НАТО зазначені в Стратегічній концепції Альянсу, затвердженій у листопаді 2010 р. під час Лісабонського саміту. Союзники взяли на себе зобов'язання забезпечувати не лише спільну оборону, але й мир і стабільність у всьому євроатлантичному регіоні.

Відповідно до статутних документів Альянсу першорядною метою та завданням НАТО є система колективної безпеки, взаємного захисту та оборони всіх її країн-членів від агресії чи загрози нападу на них з використанням політичних і військових засобів, тобто напад на одну чи декілька країн НАТО буде розцінюватися як напад на всі країни Альянсу.

Основні напрями діяльності НАТО:

- здійснення миротворчих операцій для врегулювання конфліктів і забезпечення постконфліктного будівництва;
- боротьба з міжнародним тероризмом, розповсюдженням зброї масового знищення, нелегальним обігом наркотичних речовин, торгівлею людьми, відмиванням грошей;
- впровадження міжнародних освітніх та наукових програм;
- надання гуманітарної допомоги країнам, що постраждали від стихійних лих і техногенних катастроф;
- сприяння демократичному розвитку країн, забезпеченню дотримання основоположних прав людини, боротьбі з корупцією, ефективному функціонуванню механізмів державного управління.

Офіційна символіка Північноатлантичного альянсу - це герб, прапор і девіз, затверджений у 1953 р. Основною емблемою є зірка з чотирма променями в середині кола. Біле коло представляє єдність і співпрацю, компас ("роза вітрів") - спільний шлях до миру, а синє полотно символізує Атлантичний океан.

НАТО є надзвичайно потужною політико-військовою організацією, яка об'єднує найбільш розвинені країни світу та забезпечує кожній із них захист і національну безпеку. Посткомуністичні держави, які приєдналися до Альянсу, суттєво посилили систему національної безпеки та зменшили витрати на розвиток військово-оборонного сектору. Для того щоб стати членом НАТО, будь-яка країна повинна відповідати високим політичним, економічним, соціальним, ресурсним і безпековим стандартам.

Питання 2. Формати відносин Україна – НАТО та зі структурами європейської системи колективної безпеки.

Діалог і співпраця України з НАТО розпочалися відразу після закінчення "холодної війни", коли Україна, яка щойно набула державної незалежності, вступила до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 р.) і приєдналася до програми "Партнерство заради миру" (1994 р.). Відносини набули подальшого розвитку внаслідок підписання у 1997 р. Хартії про особливе партнерство, на основі якої було започатковано Комісію Україна-НАТО (КУН), що мала опікуватися розвитком співпраці. Хартія була доповнена Декларацією про особливе партнерство (21 серпня 2009 р.). Надалі співпраця продовжувала поглиблюватися на взаємовигідних засадах, причому Україна є єдиною серед держав-партнерів, яка брала активну участь у всіх операціях і місіях під проводом НАТО. Травень 2002 р.: Президент України Л. Кучма проголошує мету щодо набуття Україною членства в НАТО. Під час засідання КУН у Рейк'явіку (Ісландія) міністри закордонних справ висловлюють прагнення піднести двосторонні відносини на якісно новий рівень. У 2004 р. Президент В. Ющенко лобював можливість вступу України в НАТО, а Президент США Д. Буш обумовив переваги членства в Альянсі. Червень 2007 р.: Україна вперше відряджає корабель ВМС для участі в антитерористичній військово-морській операції НАТО "Активні зусилля" на Середземномор'ї, після чого восени надсилає другий корабель. Лютий 2010 р.: новий уряд України під керівництвом Президента В. Януковича ухвалює рішення про продовження співробітництва з НАТО, однак знімає з порядку денного питання про потенційне членство України в Альянсі. Україна стає першою державою-партнером, яка долучилася до операції під проводом НАТО із протидії піратству поблизу берегів Сомалі "Океанський щит". Рік воєнної агресії Росії - 2014 - став дуже плідним на співпрацю України з НАТО, яка відбувається у кількох напрямках - політичному, військовому, науково-технічному й напрямі реформи всієї оборонної системи України. Політичний діалог України з Альянсом забезпечують двосторонні контакти на всіх рівнях, включно з міжпарламентським виміром. Головним механізмом розвитку двостороннього діалогу є Комісія

Україна-НАТО (КУН), створена на виконання положень Хартії про особливе партнерство.

29 грудня 2014 р. Президент України П. Порошенко затверджує законопроект, яким скасовується позаблоковий статус України, і проголошує намір України розпочати процес досягнення відповідності критеріям членства в НАТО й прагнення інтегруватися до євроатлантичних структур безпеки, зазначаючи при цьому, що рішення про подання заявки на вступ до НАТО ухвалюватиметься на Всеукраїнському референдумі.

НАТО розширила підтримку нашій державі в галузі розвитку потенціалу й розбудови можливостей. Ключовим системним документом розвитку співробітництва з НАТО та важливим інструментом здійснення реформ в Україні за підтримки Альянсу є Річні національні програми співробітництва Україна-НАТО (РНП), перший цикл імплементації яких був розпочатий у 2009 р. Затверджена Президентом України РНП містить 5 розділів: політичні та економічні питання; оборонні та військові питання; ресурсні питання; питання безпеки; правові питання. До реалізації РНП залучають центральні органи виконавчої влади, інші органи державної влади, неурядові організації. Україна продовжує розглядати Річні національні програми як ефективний інструмент для здійснення євроінтеграційних реформ, адже особливе партнерство з НАТО є невід'ємною складовою євроінтеграційного курсу нашої держави.

Для розвитку практичного співробітництва під егідою КУН створено 5 спільних робочих груп Україна-НАТО: з питань воєнної реформи; оборонно-технічного співробітництва; економічної безпеки; планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру; науки і захисту довкілля.

Основною платформою, на якій здійснюється взаємодія України з НАТО в оборонній сфері, залишається Спільна робоча група Україна-НАТО з питань воєнної реформи. Під егідою групи функціонує низка проектів, що сприяють реформуванню сфери безпеки та оборони, враховуючи подолання корупції, професійну підготовку цивільного персоналу сектору безпеки та оборони, реформування системи військової освіти в Україні, перепідготовку та соціальний захист військовослужбовців.

Перспективним напрямом є участь України в багатонаціональних проектах у рамках Концепції НАТО "Розумна оборона". Україна приєдналася до проектів із захисту портів та тендерних перспектив.

Важливим напрямом залишається оборонно-технічне співробітництво з НАТО, що дає змогу використовувати міжнародну кооперацію в інтересах розвитку озброєння та оборонно-промислового комплексу України. НАТО надає допомогу Україні в утилізації надлишкових боєприпасів, протипіхотних мін та стрілецької зброї.

На Варшавському саміті 2016 р. країни НАТО підтвердили свою рішучу підтримку суверенітету України, її територіальній цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів і невід'ємне право визначати своє майбутнє та зовнішньополітичний курс без зовнішнього втручання. Північноатлантичний Альянс вирішив продовжувати надання стратегічних консультацій та практичної підтримки в галузі реформування безпекового та оборонного сектору України, а також заходи, визначені в Комплексному пакеті допомоги (КПД), що був ухвалений на засіданні Комісії Україна-НАТО, проведеному в рамках Варшавського саміту.

Військове співробітництво України з НАТО також набуло нових форм. Продовжується участь Збройних Сил України в поточних операціях Альянсу в Афганістані (Міжнародні сили сприяння безпеці), Косово (Багатонаціональні сили КФОР). У період з 24 вересня 2013 р. по 2 січня 2014 р. фрегат Військово-морських Сил України "Гетьман Сагайдачний" виконував завдання в рамках антипіратської операції НАТО "Океанський щит" (Аденська затока). Україна також брала активну участь у антитерористичній операції НАТО в акваторії Середземного моря "Активні зусилля" через залучення корвету "Тернопіль". Опрацьовують питання участі українського національного персоналу в майбутній тренувально-дорадчій місії НАТО в Афганістані "Рішуча підтримка".

Україна здійснює підготовку до започаткування практичного співробітництва в галузі кібернетичного захисту, продовжує участь у Силах реагування НАТО і є єдиним партнером Альянсу, який протягом останніх років здійснював внески до чергових ротацій СРН.

Співробітництво Україна-НАТО у військовій сфері забезпечує виконання завдань Річної національної програми співробітництва Україна-НАТО в рамках Робочого плану Військового комітету Україна-НАТО та Індивідуальної програми партнерства. Зазначені документи передбачають реалізацію широкого спектра завдань на короткострокову перспективу: підвищення рівня оперативних спроможностей Збройних Сил України та досягнення взаємосумісності зі збройними силами країн Альянсу; сприяння реформуванню та професіоналізації Збройних Сил України, впровадження у їх діяльність кращих військових стандартів; забезпечення участі Збройних Сил України в операціях із підтримання

миру та безпеки під проводом Альянсу, залучення до Сил реагування НАТО.

В Україні діють різноманітні програми НАТО: програма "Удосконалення військової освіти" сприяє удосконаленню системи військової освіти та професійної підготовки з метою формування у Збройних Силах України нового сержантського складу за стандартами Альянсу, націлена на професійне навчання колишніх військовослужбовців для кращої інтеграції до цивільного ринку праці (близько 10 тис. колишніх військових скористалися програмою у понад 60 населених пунктах по всій Україні); програма "Професійний розвиток" допомагає її учасникам розвивати навички управління, покращувати знання англійської мови, вивчати нові методи захисту інфраструктури, кібербезпеки та міжвідомчої співпраці.

У рамках військового співробітництва з НАТО Збройні Сили України також беруть участь у низці проектів та ініціатив Альянсу, спрямованих на підвищення їх оперативних спроможностей та обороноздатності держави.

Науково-технічна та навчально-тренувальна співпраця значно посилилась у 2014-2015 рр. На території України в 2015 р. передбачали і провели низку українсько-американських навчань: "Фіарлес Гардіан", "Сі Бриз", "Сейбер Гардіан / Репід Трайдент", до яких залучали тисячі військовослужбовців не лише України та США.

Взаємодія України з НАТО у сфері науки та захисту довкілля розпочалася у 1991 р. і здійснюється із застосуванням механізмів програми НАТО / Партнерства заради миру "Наука заради миру та безпеки". Метою програми є сприяння співпраці науковців з країн-членів і партнерів Альянсу та фінансування наукових досліджень у галузі безпеки (у формі виділення грантів на реалізацію багаторічних проектів, семінарів, курсів, тренінгів та зустрічей науковців).

Україна є найбільшим бенефіціаром (отримує допомогу) цієї програми, у 2014-2017 рр. започатковано 57 нових проектних напрямів діяльності, орієнтованих на вирішення широкого спектра питань, що виникають у галузі безпеки, - як боротьба з тероризмом, енергетична безпека і захист від матеріалів, що містять хімічні, біологічні, радіологічні та ядерні компоненти.

Ключовим механізмом забезпечення координації та взаємодії співробітництва у сфері науки та охорони навколишнього середовища є Спільна робоча група Україна-НАТО зі співробітництва з питань науки та

довкілля, яка була утворена у 2000 р. Засідання зазначеної групи проходять раз у рік почергово в Брюсселі та Києві.

Протягом 1998-2017 рр. у рамках програми НАТО "Наука заради миру та безпеки" реалізовані понад 30 спільних багаторічних проектів за участю українських науково-дослідних установ. Україна перебуває на першому місці серед країн-партнерів Альянсу за кількістю наукових проектів та обсягом їх фінансування в рамках програми НАТО "Наука заради миру та безпеки".

З 2004 р. Збройні Сили України беруть участь у Концепції оперативних можливостей (Operational Capability Concept). Ця Концепція створена з метою підвищення рівня взаємосумісності між підрозділами держав-партнерів, що беруть участь у програмі НАТО "Партнерство заради миру", та держав-членів НАТО, посилення їх оперативних спроможностей за рахунок використання в навчально-бойовій роботі стандартів армій провідних країн, створення умов для участі в навчаннях та операціях під проводом НАТО, а також залучення до оперативного чергування у складі багатонаціональних військових формувань високої готовності (під проводом НАТО, ЄС, ООН).

НАТО надає першорядного значення підтримці всеосяжних перетворень у галузі безпеки й оборони в Україні. Ці реформи мають вирішальне значення для демократичного розвитку України та зміцнення її здатності забезпечувати власну оборону.

Питання 3. Перспектива вступу України в НАТО.

Існує низка аргументів на користь вступу України в НАТО:

- забезпечення нормальних умов служби й життя для військовослужбовців та їхніх сімей;
- НАТО - це допомога в разі надзвичайних ситуацій і техногенних катастроф;
- механізм ухвалення рішень у НАТО шляхом консенсусу. Жодне рішення не може бути ухвалене за незгоди принаймні однієї країни;
- членство в НАТО - це гарантії безпеки для України за невисоку ціну;
- членство в НАТО - як крок до членства в ЄС;
- в Україні до участі в міжнародних миротворчих операціях військовослужбовців залучають лише на добровільних засадах за конкурсом;

- членство в НАТО - це модернізація Збройних Сил України;
- співпраця підприємств оборонно-промислового комплексу України з НАТО;
- гуманітарні програми НАТО;
- проведення спільних військових навчань України з НАТО;
- покращення відносин України з країнами, які нещодавно ввійшли до НАТО;
- участь у міжнародних миротворчих операціях - це робочі місця для українських військовослужбовців;
- НАТО - це протидія тероризму;
  - НАТО - це кращі можливості боротьби з незаконним обігом наркотиків.

Висновок.

З відмовою від політики позаблоковості Україна вибудовує нові підходи до забезпечення національної безпеки, надаватиме пріоритет участі в удосконаленні та розвитку євроатлантичної та європейської систем колективної безпеки. Для цього **Україна буде інтегруватися до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в ЄС, а також поглиблювати співпрацю з НАТО для досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства в цій організації.**

Пріоритетним завданням поглиблення співпраці з НАТО є досягнення до 2020 р. повної сумісності Збройних Сил України з відповідними силами держав-членів НАТО.

Викладач

В.К.Кучабський